

Blekinge Tekniska Högskola, Institutionen för teknik och estetik

Kandidatarbete i medieteknik, 30 hp

Vårterminen 2017

Medieteknisk Dans

Samspelet mellan dans, trans, teknik, och flow

Niklas Larsson - Digital Ljudproduktion

Mattias Fager - Digital Bildproduktion

Handledare: Peter Giger

Examinator: Kåre Synnes

Abstrakt

Vi har sett ett samband mellan de rituella danserna som människan har ägnat sig åt under en stor del av vår utveckling och dagens rådande rave-kultur. Hur de båda forumen använder musik och kroppen i rörelse som ett fordon för att ta sig till andra sinnesstadier bortom det vardagliga varandet. Genom att djupdyka ner i dansens och transens värld har vi stött på ännu större likheter vi idag delar med människan för 10.000 år sedan än vad vi någonsin hade kunnat ana. Vi har med hjälp utav intervjuer och egna upplevelser försökt att skapa oss en bild om vad transen har för roll hos människan än idag, och vill med denna undersökning belysa de likheter och skillnader i den digitala världen vi lever i idag gentemot den värld människan levte i under tusentals år innan den digitala teknologins frammarsch. Denna text har varit vårt fordon för att undersöka samt diskutera de som vi har hållit oss kvar vid som människor även fast omvärlden har förändrats.

Nyckelord: Dans, Transcendental, Trans, Rave, Vibes, Flow, Situerad kunskap

Abstract

We have seen a connection between the ritual dances us humans have been engaging in for a huge part of our evolution and the rave-culture of today. How they both use music and the moving body as a vehicle to access states of being beyond the everyday life. By diving head first in the world of dance and trance we have discovered even more similarities that we today share with the humans 10.000 years ago than we ever could have imagined. We have with the help of interviews and our personal experience tried to capture what the trance means for the human today, and with our research we want to illustrate the similarities and differences between in digital world we live in today compared to the world we have lived in for thousands of years before the digital technology's advance. This text has been our vehicle to analyse and discuss the things we still hold on to as humans even though the world around us has changed.

Keywords: Dance, Transcendental, Trance, Rave, Vibes, Flow, Situated knowledge

“Slowly but surely, the ancient art of dance has gone digital.”

(Shreve, J. *Borg of the Dance*, 2002)

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	5
Bakgrund	6
Frågeställning	9
Syfte	9
Om skrivprocessen	9
Tidigare och aktuell forskning	14
Metodologi	18
Metod	21
Diskussion	27
Slutsats	38
Ordlista	41
Källhänvisningar	42
Bildkällor	44
Teknisk specifikation	45

Bakgrund

Niklas

Det hela började med att jag vaknade upp på ett golv i en lägenhet i stockholm med techno-musik spelades, stängde ögonen och försvann i musiken. Detta var någon vecka innan kandidatkursen började och en idé började formas i min hjärna; hur kopplar jag ihop dans, trans, rytmik och teknik till en undersökning? Vad är intressant? Dans, transliknande stadier, varför vi söker oss till detta, konserter, atmosfären. Att det är elektroniskt skapad musik som gäller nu, är det bara en tillfällighet eller är det en naturlig utveckling? Vad har ändrats från alla native stammar som dansar till trummor och rytmik i lägereldarnas sken till nu? Är ravescenen dagens svar på det? Och på vilka sätt är det i sådana fall annorlunda?

Jag har regelbundet gått på ravefester sedan 2012, och har sett det som en del av min personliga utveckling, jag har kunnat vara mig själv och blivit accepterad. Jag har stagnerat stundtals, mycket på grund av att jag fastnat i festandet och inte tagit med mig energin och känslan därifrån in i min vardag. Energin och känslan var något som jag lämnade när jag gick från efterfesten. Det jag fastnade för var atmosfären och familjekänslan på dessa fester, och självklart musiken som fick mig att gunga och stampa golv eller skog flera timmar i sträck, dessa monotona rytmiska mönster som fick mig att stänga ute mina egna problem och bara vara i stunden för en tid.

Frigörelse genom att röra sig via dans, ett lärande genom att utforska den fysiska verkligheten med kroppen. Vad händer om jag gör såhär? Hur kan jag koppla ihop dessa rörelser med varann? Frigörelse genom att koppla bort sig själv från "verkligheten" för ett tag, eller är det att koppla upp sig till något större, mer mystiskt, bortom vad vi som människor kan förstå?

Tekniska framsteg har format oss som människor, att vara människa idag är inte samma sak som det var för 50 år sedan, och kommer inte att vara samma sak om ytterligare 50 år. Vi använder tekniken för att utvecklas, både individuellt och som grupp, samhälle, art. Den formar oss

samtidigt som vi formar den. Går det att förutse vad som kommer hända i framtiden vad gäller oss och tekniken?

Självklart kommer sci-fi och filosofi spela in, att någon delar med sig av sina idéer och tankar utlöser andra tankar i andra människor och allting sätts i rullning. Du är en produkt av din omgivning, dina idéer är inte dina egna, det är en påbyggnad av allt du tagit del av och upplevt. Medieteknik är en del av dig och även om du inte vill så är du en del av medietekniken. För att driva tekniken, och oss själva, framåt så gäller det att skapa något "nytt", eller att använda sig utav dessa nya grejer. Använda gamla grejer i nya kombinationer.

Mattias

Då jag just nu går tredje året på en kandidatutbildning inom medieteknik kan jag inte undgå att känna att jag under hela min tid att mina undersökningar i de kurser jag läst ändå följt en röd tråd. Kanske borde jag säga att den röda tråden har funnits med mig så länge jag kan minnas, jag har nämligen så länge jag kan minnas haft ett intresse för subjektiva upplevelser och känslor som inte riktigt går att ge en bild av för någon annan med enbart ord. Upplevelser som mer eller mindre måste upplevas för att kunna greppas. Så när jag skulle försöka hitta ett ämne att djupdyka i hade jag nästan bara ett kriterium. Jag ville hitta något **konstigt!**

Jag gick och pratade med medstudenter för att dela idéer och tankar men kom aldrig riktigt in på något som jag kände kittlade mitt sinne. Det gick en vecka och de flesta hade hittat både ämnen och samarbetspartners. Här stötte jag på Niklas, som började berätta om de ritualer som genomförts sedan långt tillbaka i mänsklighetens historia. Ritualer som innebar att stå runt en eld med någon MC (master of ceremonies) som slår på trummor och utövarna dansar sig till transcendentala stadier. Här tyckte jag att det lät minst sagt konstigt, men det var inte den sortens "konstigt" jag hade hoppats på, utan det var den sorten som fick mig att vrida på huvudet och tänka att "det **bara** är konstigt" och för mig lät det som någon slags konstig magi som vi människor sysslat med innan vi utvecklades till de civiliserade individer som vi är idag.

Det var först när han pratade om sambandet han ser än idag med dagens rave-kultur, där det också finns en MC som står för musiken, människor från alla olika delar av livet kommer dit för att dansa och uppleva friheten att bara kunna släppa loss kontrollen och sedan fyllas med en enorm känsla av extas och även här dansa oss till transcendentala stadier. Det var nu jag kände att vi var något konstigt på spåren, inte just de ritualerna som vi människor genomfört genom historien, utan det faktum att vi fortfarande gör dessa ritualer till viss mån. Jag har alltid fascinerats av idén om hur vi människor fungerar hyfsat liknande idag som vi gjort i tusentals år. Jag tror att vi sedan länge har haft samma typer av behov, kroppsliga som psykologiska, och det enda som har förändrats är sätten vi uppnår dessa behov på, vilket säkert kan kopplas till att det mänskliga samhället har utvecklats och förändrats.

Jag själv har bara varit på ett fåtal rave-fester, men det intrycket jag har fått är att det oftast är mycket öppet och välkomnande för alla typer av människor och beteenden, till skillnad från exempelvis en fredagskväll på en bar/klubb i någon stadskärna där jag ofta upplever att det är ett starkt socialt spel blandat med musik och dans (många dricker alkohol för att kunna dansa, eller för att ens kunna komma över rädslan av att visa upp sin dans offentligt), till skillnad från de rave-fester jag besökt där det varit musiken som stått i fokus. Självklart förekommer det substanser som ändrar sinnet på rave-fester också, men för många är det en plats där människor möts på ett dansgolv för att uttrycka precis vad de känner. "*Jag ska bli så jävla full ikväll*" är ett uttryck jag känner att jag har hört allt för många gånger på förfester innan man går ut på krogen för att vara något som jag känner mig lockad av, och även om vi har berusat oss under alla tider så tror jag inte att berusningen i sig har varit målet. Min teori är att den rituella berusningen har mer fungerat som ett fordon för att utforska de olika förhöjda sinnesstämningarna.

Frågeställning

Hur har den senmoderna medietekniken påverkat dans och trans?

Har vi förlorat något med den digitala teknologins framfart eller kan de ha utvecklats i symbios med varandra?

Syfte

Att belysa de skillnader som den senmoderna tidens teknologi har haft på synen av transcendentala sinnesstämningar i västvärlden, specifikt i den svenska rave-scenen. Detta genom att ta upp och gå igenom hur människan som art förhållit sig till dessa genom tiderna och genom forskning som gjorts på området. Vi vill visa och dela med oss av hur vi ser på att tekniken och dansen har format upplevelsen av denna trans.

Vi vill även med hjälp av medieteknik pröva och experimentera med begreppen flow och trans för att skaffa en egen uppfattning om hur de kan förhålla sig till medieteknik.

Om skrivprocessen

Vi som författare av denna text vill även lägga fram hur skrivprocessen har sett ut, vilka svårigheter och lärdomar vi har stött på längs resans gång.

Skrivprocessen har för oss varit väldigt gemensam. Vi har suttit och skrivit och diskuterat tillsammans och har det kommit tankar och frågor vi tycker har varit otydliga har vi alltid tagit det till ett längre samtal. Det har varit att gå väldigt mycket in och ut i både det akademiska läsandet och skrivandet av tankar som uppkommit utifrån det. Ibland har det hänt att

inspirationen slagit till under någon sömlös natt och vi suttit ensamma och skrivit ner tankar, men dessa har vi delat med varandra morgonen efter, och det samarbetet som vi haft har vi sett som en fördel i processen.

Något som har komplicerat skrivandet är det faktum att vi har använt begreppet flow som ett sorts bollplank. Det som atleter kallar att vara i zonen, vilket betyder att du har full uppmärksamhet på uppgiften i fokus. När du är i ett flow så märker du inte av det förens i efterhand, vilket har gjort det svårt att hamna i ett sådant *skrivflow* eftersom vi ständigt blivit påmind om vad det är som vi strävar efter. Det har tagit skrivandet till en metanivå; vi ska skriva om flow, men för att göra det på ett effektivt sätt behöver vi hamna i ett flow, och för att hamna i ett flow måste vi släppa tanken om att vi ska hamna i flow.

Tidigare och aktuell forskning

I detta kapitel har vi belyst den forskning och litteratur som vi har använt oss av under insamlandet av information för att sedan kunna diskutera det vidare i nästkommande kapitel.

Gryning över Kalahari

Lasse Berg skriver i sin bok 'Gryning över Kalahari' om hur människan faktiskt blev människa, vad var den utlösande faktorn till att vi började samarbeta bättre och själva skapade möjligheten att, som grupp, utvecklas framåt.

Berg har bott, arbetat och forskat om det mänskliga ursprunget i Afrika sedan 80-talet och har gett ut ett flertal böcker inom ämnet och enligt Berg så var det dansen som fick oss att bygga en samhörighet med varandra då han menar på att den utvecklades innan språket blev så välutvecklat att det kunde användas till att driva oss framåt som grupp. En grupp som dansar tillsammans skapar band till övriga i gruppen, och om man har band till de övriga så kommer gruppen att samarbeta bättre och hjälpa varandra mer. Så med andra ord så hjälpte det människan utvecklas till vad vi idag ser som typiskt mänskligt beteende (kultur, språk, etik och moral).

Språk och ursprung

De första moderna människorna, alltså de första människorna med samma genetiska uppbyggnad som vi har idag, uppkom i Afrika för ungefär 200.000 år sedan, en liten grupp av dessa blir allas våra förfäder. För 120.000 år sedan gjordes det första försöket att lämna kontinenten och en grupp, eller flera, lyckades ta sig ut, dessa dog ut efter cirka 30.000 år.

60.000 år efter det första försöket lyckas en skara människor ta sig till den arabiska halvön och vidare längs kusten österut, det är från denna grupp som alla nutida icke-afrikanska folk

härstammar. Resten av världen blir befolkad i omgångar under de nästkommande 45-47.000 åren.

Varför den grupp som utvandrade för 60.000 år sedan överlevde kan vi omöjligtvis veta men Berg lägger fram teorin att det berodde på något som hjälpte samarbetsförmågan i större sociala grupper, det främsta verktyget för detta torde vara språket. Han gör skillnad på språk- och talförmåga, det är inte samma sak. Vår anatomi som människor utvecklades inte för att hantera tal innan 3 - 200.000 år sedan, medans hjärnan har ökat i storlek under de senaste 500.000 åren. Språket fanns där i hjärnan och utvecklades för att det var fördelaktigt för denna tidiga människa att kunna planera samfälliga aktioner och att kunna räkna ut vad andra tänker och hur de således kommer agera.

Talförmågan kom senare när befolkningmängden ökade och det uppstod ett behov av att kunna uttrycka samhörighet för att hålla ihop större grupper, något som hjälpte grupperna att överleva.

När människorna genom tiderna har spridit sig så sprider de sig inte bara längre bort från den afrikanska kontinenten, de sprider sig även i motsatt riktning, detta förklarar de små genetiska skillnader bland dagens människor runtom i världen. Den moderna människans talspråk har ett ursprung cirka 150 - 100.000 år tillbaka i tiden, alltså innan människan utvandrade från Afrika, och det kan därför argumenteras för att dansen och sammanhållningen den frambringade kom innan språkets utbredning.

Klippkonst och transdans

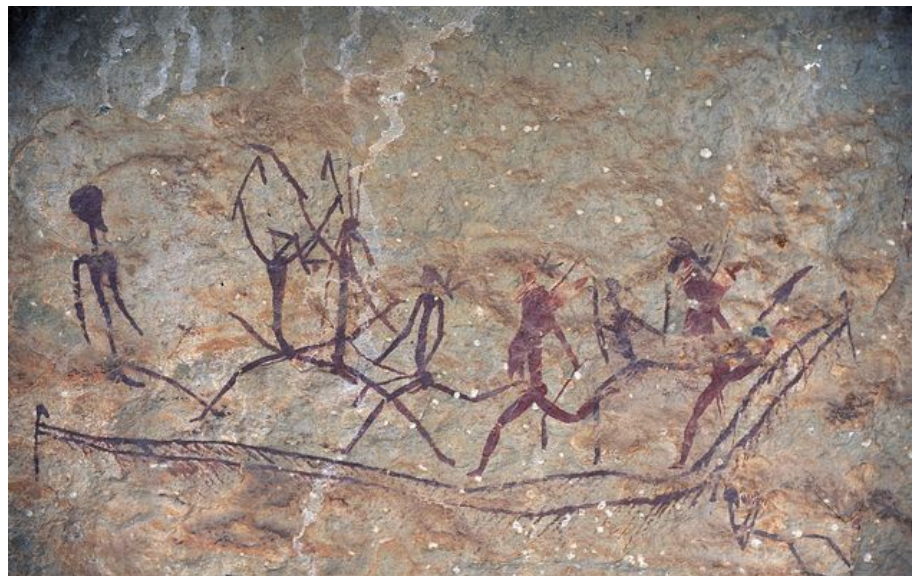
David Lewis-Williams är en sydafrikansk arkeolog som är mest känd för sitt arbete med klippkonst. I Bergs intervju med honom får vi höra hans syn på klippmålningar som ett sätt att föreviga och teckna ner symboler och metaforer för det transdansande dessa folkslag ägnat sig åt i tusentals år.

Det finns likheter mellan hur vi kan se på klippkonsten med hur en kristen ser på Jesus på korset, där den kristne ser mer än en tortyrscen. Den bilden tar upp koncept som offer och förlåtelse. Klippkonsten tar på samma sätt upp transcendentala koncept och upplevelser, en bild av en antilop med korsade ben är inte bara ett djur som är döende, det är också en kraft som frigörs, en symbol för resan in i den andliga världen. Från flera klippmålningar i Afrika föreställandes människor med korsade ben visas samma kraft och samma resa in den andliga världen, något som uppnås med hjälp av transdansen. Andra bilder i klippkonsten som tyder på detta är dansaren som viker sig framåt, en upplevelse hos transdansaren när den andliga kraften koncentreras i magpartiet och upplevs som smärta. Det finns även målningar där dansaren blöder ur näsan, något som kan hända utövaren under en intensiv trans.

Dessa avbildade djur och människor är en metafor för resan mellan de olika världarna eller verkligheterna. Dessa symboler och metaforer växlar mellan regioner och tider i historien, exempelvis är det inte lika vanligt med avbildade människor utanför Afrika; det finns enligt Berg ingen tvekan om innebörden, klippkonst är om inte alltid, så väldigt ofta andlig, religiös konst. Den är sammanflätad med hallucinationer och transdans (bild 1).

Liknande grottmålningar som hittats världen över tyder på att folk i alla världens hörn har fortsatt att dansa sig själva till dessa transcendentala sinnesstämningar. (Berg, L. 2003.)

(Bild 1: Shamaner på väg - Shamaner som går längs med den transportsträcka som ska ta dem till den världen som beskrivs som bortom vår egen för att hämta hem bortglömda kunskaper)

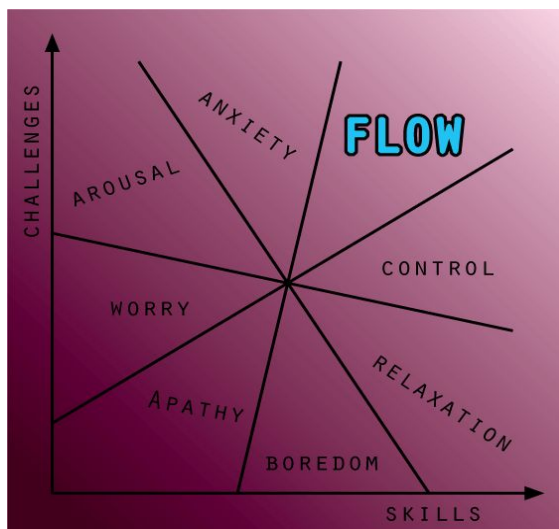

Flow

När det pratas om dans är det många som beskriver ett slags flöde, att dansen nästan dansar sig självt och personen kan stå och dansa i timmar. Detta fenomen kan även vara förekommande i alla möjliga sammanhang, en del hävdar att tävlingar, konst, ritualer, och sportevenemang har förmågan att frambringa känslan av flöde. Mihály Csíkszentimihályi, en Ungersk-Amerikansk psykolog som både upptäckt och dedikerat sin forskningskarriär till psykologin bakom detta stadie, har valt att kalla det för *Flow* och är enligt han själv **den optimala upplevelsen**. (1990) Csíkszentimihályi har gjort en rad studier på människor och sett hur de beskriver det som kännetecknar en optimal upplevelse, för att sedan komma fram till att det beskrivs som: *“en känsla av att ens förmåga räcker till för att klara av den utmaning man står inför, att man befinner sig i ett målinriktat handlingsystem styrt av regler som ger besked om hur man klarar sig.”*, och när de reflekterar på dessa stadier säger de:

“Då var jag lycklig!”

I sin bok ‘Flow - The psychology of optimal experience’ beskriver han flowstadiet som ett stadie där koncentrationen är så intensiv att det inte finns utrymme för oinbjudna tankar och bekymmer som det dagliga livet ofta kan kasta på oss. Samtidigt som medvetenheten om det egna jaget försvinner förvrängs tidsuppfattningen.

Mihály har kommit fram till att receptet för en optimal upplevelse är balansen mellan en uppgifts svårighetsgrad och subjektets egna färdigheter inom uppgiften (bild 2). Är ens färdigheter långt över det som krävs för uppgiften leder det snabbt till uttråkan, på samma sätt som att när vi ställs inför en för svår uppgift kan det framkalla en ängslan inför den. Får vi däremot lite träning så kan den ängslan omvandlas till ett flow.

(Bild 2: Flowchart - Hur Mihály beskriver receptet för flow)

Csikszentmihályi skriver om hur många beskriver flowupplevelsen som en känsla av frihet från den oro över att förlora kontrollen eller misslyckas. En oro som för vissa mer än andra kan vara vanligt förekommande i det vardagliga livet. En dansare han varit i kontakt med beskriver denna upplevelse av frihet från oron över misslyckande som så;

“En djup avslappning och ett stort lugn kommer över mig. Jag är inte rädd för att misslyckas. En sådan mäktig och varm känsla det är! Jag vill expandera, ta hela världen i famn. Jag har en enorm känsla av att skapa någonting mycket vackert.”

Csikszentmihályi beskriver hur fysiska aktiviteter som utnyttjar kroppen som en källa till njutning kan ge upphov till flow där sport och motion ingår, det finns även ett brett urval av rytmiska eller harmoniska rörelser som skapar flow. Det är förmodligen få eller inga aktiviteter som använder kroppen för njutning som är äldre, och kulturmässigt varit lika betydelsefull som just dans. Mihály, som själv är född 1934, skriver om hur äldre människor kanske tycker det är en bisarr och i stort sett meningslös ritual att dansa på diskotek som många ungdomar gör, men skriver att ungdomarna själva kan tycka det är en viktig källa till njutning och samhörighet. En annan dansdeltagare beskriver efter dansen detta:

“När jag väl har börjat flyter jag bara med, har roligt, bara känner hur jag rör mig.”

Ytterligare en säger:

“Man rör sig och försöker uttrycka sig med hjälp av de där rörelserna. Det är det det handlar om. Det är ett kroppsspråk, det är ett sätt att kommunicera, liksom... När det går bra uttrycker jag mig verkligen genom musiken och genom människorna som är där.”

Ett annat fenomen i flowstadiet är något som Csikszentmihályi beskriver som förlusten av självmedvetande, det kan beskrivas som ett transtillstånd där något som vi tillbringar mycket tid i vardagliga livet att tänka på försvinner: *vårt egna jag*. En bergsbestigare beskriver denna aspekt av flowupplevelsen som sådan: *“Det är en zen-känsla, som meditation eller koncentration...”*

...*sinnets totala enhet*“. Förlusten av känslan av ett *jag* skilt från världen följs ibland av en känsla av att vara ett med omgivningen, skriver Mihály. Nästa exempel Csíkszentmihályi tar upp är en medlem i ett motorcykelgäng som beskriver hur gänget blir “ett kött”, eller en enhet, när de är ute och åker tillsammans. Denna känsla upplevs lika konkret som befrielsen från hunger och smärta som karakteriserar flowstadiet.

Att dansa sig till trans

Detta fenomen av samhörighet som beskrivs ovan är även vanligt förekommande under dans enligt Csíkszentmihályi, och fenomenet återkommer i många olika kulturer, från San-folket i Kalahari till dagens rave-kultur som finns i västvärlden som vi författare är mer bekanta med. Det behöver inte bara vara en samhörighet med sina medmänniskor som uppkommer vid flow, utan även en samhörighet till allt runt omkring subjektet. Fler likheter är syftet med dessa danstillställningar, då Mihály belyser strävan om de optimala upplevelserna där vardagens problem inte är lika påtagliga, och syftar på att anledningen till att gå ut och dansa har blivit mer vanligt förekommande i och med att vardagens stressmoment blir större och mer påtagliga. Skogens dansgolv har blivit en plats där vi kan släppa samhällets förväntningar om likformighet och de osynliga reglerna kring uppförande.

En annan som skriver om att dansa sig till olika typer av trans i sin text, publicerad i Durham Anthropology Journal, : ‘Psychedelic trance: Ritual, belief, and transcendence in modern raves’, är en grekisk etnograf vid Egeiska universitetet i Mytilini i Grekland vid namn Panagiotis Papadimitropoulos. Han har under flera års tid med hjälp av autoetnografiska undersökningar av kulturen på dansfester i Grekland, Storbritannien, och Italien studerat motiven bakom dessa fester, både från deltagarnas och arrangörernas sida. Papadimitropoulos har valt att smalna av sin undersökning till en gren i den rave-kultur som råder, mer specifikt till de fester där det spelas en musikgenre som heter ‘*Psychedelic Trance*’, eller översatt till svenska ‘psykedelisk trans’, som karakteriseras av snabb, ofta galopperande basgång. Elektronisk musik där melodin skapas av en

kombination av synthar blandat med mer organiska ljud såsom åska, rinnande vatten eller fågelsång.

“Why it came to be named as such is doubtful, but the fact that it can actually induce trance states - at least in the eyes of its creators and dancers should be considered a serious possibility. Unfortunately, I cannot prove this claim but I can only pinpoint at the fact that people can dance intensively even for more than ten hours!”

(Papadimitropoulos, 2009)

Papadimitropoulos skriver om förmågan musikgenren trance har för att nå upp till stadier bortom det vanliga varandet, och även om han aldrig kommer fram till någon slutsats varför den kan göra det så, utan rundar istället av sin text med att belysa den rädsla för det okända och övernaturliga många i västvärlden har. Hur spiritualitet är något som enligt normen bör hållas för sig själv, och hur ett högre medvetande ses som något skrämmande, snarare än uppmuntrande, och avslutar själv med en vädjan om öppenhet till främmande saker.

För att sammanfatta den tidigare forskningen så ser vi starka kopplingar mellan Lasse Bergs berättelser om Kalahari där han beskriver människans kommunikativa behov och hur kroppsspråket har varit en stor del i vår evolution, med Mihálys text om flowet som han beskriver som en optimal upplevelse där allt fungerar eftersom du kopplar bort den delen av sinnet som har förmågan att ställa frågan “funkar detta, är detta rätt sätt att agera?” och mer eller mindre bara agerar ut sina känslor. Både Mihály och Papadimitropoulos skriver om människans förmåga att nå flowstadier med hjälp av rörelse och rytm och att, istället för att fråga om man gör rätt, testa själv och se vad man själv får för upplevelse av det.

Metodologi

Nedan har vi kort sammanfattat och förklarat det begrepp som vi har utgått ifrån i undersökningen så att läsaren lättare ska kunna hänga med i resonemang och tankegångar senare i texten.

Situerad kunskap

Enligt Donna Haraway (1988), en pionjär inom posthumanism och Feministisk Teknovetenskap, menar på att det aldrig kan finnas någon sann objektivitet. Hon menar att all kunskap är situerad, att ingen individ har samma bakgrund som någon annan. Varje person besitter alltså sin egen kunskap med ett unikt perspektiv och egna erfarenheter, två individer kommer således aldrig att ha samma förhållningssätt eller upplevelse av ett fenomen. Vi förhåller oss till olika situationer och val vi har framför oss baserat på våra tidigare erfarenheter och möten med människor (Haraway, 1988), vilket gör att det inte går att förhålla sig till undersökningar på ett helt objektivt sätt då undersökningar av den sorten som vi genomfört är nästintill omöjliga att återskapa med exakt samma resultat. Frågar du personer på gatan om vad som helst kommer en stor del av svaret vara påverkat av hur personens dag har varit, och om personen är lättretlig just denna dag kanske hon ger ett mycket kortfattat och tomt svar, medans någon som kanske känner sig extra glad en dag kommer ha den lyckan inbäddat i svaret, omedvetet eller ej.

Data som vi lyckats komma fram till i denna undersökning representerar således inte någon objektivitet. Den data vi fått fram är en representation av personerna vi har pratat med, just där och då vid det tillfället. Hade vi gjort undersökningen för ett år sedan, eller bara på en annan ort, så hade den garanterat haft andra resultat och säkerligen genererat andra personliga tankegångar i undersökandet. Vi är medvetna om att hur vi valt att undersöka har format resultatet och att det inte går att komma ifrån.

Haraway menar att då vi egentligen bara kan relatera till hur vi själva tolkar omvärlden, så går det inte uppfatta någon slutgiltigt absolut objektivitet:

“The moral is simple: Only partial perspective promises objective vision. All Western cultural narratives about objectivity are allegories of the ideologies governing the relations of what we call mind and body, distance and responsibility. Feminist objectivities about limited location and situated knowledge, not about transcendence and splitting of subject and object. It allows us to become answerable for what we learn how to see.”

(Haraway, 1988, s.583)

Haraway beskriver även hur skapandet av kunskap sker i mötet mellan individer och olikheter i varandras syn av världen urskiljs. När individer möts och samspelar i varandras ständiga tolkningar av världen - det är då det går att lära sig något. Även om individers situerade kunskap är unik, så uppfattar vi att kunskap även är bunden till olika grupper eller nätverk.

“Situated knowledges are about communities, not about isolated individuals... The science question in feminism is about objectivity as positioned rationality. Its images are not the products of escape and transcendence of limits (the view from above) but the joining of partial views and halting voices into a collective subject position that promises a vision of the means of ongoing finite embodiment, of living within limits and contradictions -- of views from somewhere.”

(Haraway, 1988, s.590.)

Vi båda författare ser vikten av situerad kunskap i den sortens undersökning vi genomfört då denna undersökning behandlat ämnen som är högst subjektiva. Upplevelsen av flow som inte går att ta på förrän i efterhand, känslan av att dansa sig till ett annat sinnestillstånd eller trans är något som måste upplevas för att kunna få en förståelse av, och inte ens då är det säkert att det går att greppa vad det innebär. Att släppa alla tankar på vardagsbekymmer och världsliga problem och komma in i ett stadie där dansen styrs av rytmen och musiken är en individuell

upplevelse som nog för väldigt många är svår att beskriva i ord, den har åtminstone varit det för oss.

Vi hoppas att detta arbete uppmuntrar läsaren till att vara öppen för, och kanske rentav pröva på, nya upplevelser. Speciellt saker som kanske lockar, men där tanken på det verkar för absurd och konstig för att ge det en chans, vilket är något som vi upplever är fallet med transdans i mångas ögon.

Metod

Detta kapitel kommer att behandla de metoder som vi använt i vår undersökningsprocess, och även gestaltningen av denna process. Vår gestaltning kommer att vara en bild av hur vi ser på begreppen flow, dans, och transcendentalt. Vi har slagit ihop dessa begrepp med användningen av ljud och bild som ett fordon för att förmedla de intryck vi fått om vad de kan innebära, med stöd och inspiration från alla de samtal och upplevelser vi fått från våra interaktioner med människor och tillika akademisk läsning. Metoderna som presenteras har varit ett stöd i skrivandet, och även gestaltandet av ämnet.

Samtal med dans- och transutövare

Under insamlandet av information valde vi att fokusera på ett kvalitativt insamlande, snarare än ett kvantitativt underlag, eftersom vår frågeställning mer eller mindre behandlar människors subjektiva upplevelser och olika sorters syn på verkligheten. Då vi utgår från att verkligheten kan uppfattas på i princip oändligt många olika sätt, kände vi båda att kvalitativa intervjuer - eller kanske under bättre namn - samtal, var det givna sättet att insamla information snarare än att skapa en enkät och försöka skapa relevanta frågor inom ämnet då en kvalitativ undersökningsmetod också med fördel kan användas explorativt, det vill säga *“när du vet väldigt lite i förväg om fenomenet du undersöker”*(Malterud, 2009).

Vi valde att ha våra intervjuer lättsamma och avslappnade, då vi själva anser att det öppnar upp för en bekvämare stämning, och även om den var lättsam så saknade den inte struktur. Vi utgick ifrån en semistrukturerad intervju, där vi hade en lista på olika teman som vi ville beröra under intervjun, och även om vi hade en ordning i den listan är det inte nödvändigt att frågorna ställs enligt den strukturen då samtalen ibland kunde få sina egna lilla liv och springa iväg till ämnen som vi ursprungligen planerat att avrunda med. Den information vi fick från intervjuerna hade vi inte kunnat få med hjälp av enbart en kvantitativ enkät. Det var mycket som kom upp när samtalet liksom *“gnuggades rätt”* så att säga. En slags fission uppstod under det, och även om de

intervjuade kände sig nervösa under det tidiga skedet kunde de efter en tid bli bekvämare i situationen och inte tänka på det som en traditionell intervju där svaren helst ska vara genomtänkta, vilket slutligen ledde till mer komplexa och utvecklade svar, samtidigt drev ju de komplexare svaren oss till att ställa nya, mer komplexa frågor.

Dock finns det mycket kritik att ge kvalitativa undersökningar. De blir ofta subjektiva, och det kan göra det väldigt svårt att replikera själva undersökningen. Beroende på vilka människor som används i insamlandet av information kan resultaten bli mycket spridda, vilket också kan bidra till en bristande transparens. Vem är det som har valt ut personerna, och varför har just dessa människorna valts ut? Sedan finns det också mycket som inte går att få med i dataanalysen, även när undersökningen är kvalitativ. Hur de intervjuades tonlägen eller kroppsspråk är går i många fall inte att varken presenteras eller analyseras. Beroende på hur personens dag har varit kanske den är mer restriktiv i svaren, eller så kanske den tolkar frågorna på helt andra sätt än vad tanken var när frågan ställdes.

Vårt urval i intervjuerna har varit musikskapare, festarrangörer, dansterapeuter, och nutida shamaner. Här presenteras de intervjuade för att det ska bli lättare att hänga med i texten med namn.

- **Tobbe:** En psytrance-DJ som började sin karriär inom punkrock. Han har spelat ute på fester sedan 2014 och har arrangerat en rad olika fester i södra Sverige. Han försöker blanda in och hålla kvar den känslan av "punk" som han beskriver som lite "mörk och jävlig", då han med sin musik inte vill ge en falsk bild om att allt är kärlek och problemfritt.
- **Dino:** Dino har spelat och skapat musik i många former så länge han kan minnas. Med åren fastnade han för genren psytrance och började ganska snart därefter leka med olika musikskaparprogram. Han har spelat på psytrance-fester i över 10 år och anordnat fester nästan lika länge.
- **Maria:** Maria har en lång bakgrund inom dansen, och många av hennes vänner associerar henne med just den. De senaste åren har hon fått upp ögonen för den fria dansen, dansen

utan förutbestämda steg och mönster. Från att ha varit utövare av den fria dansen kände hon att hon själv ville bjuda in folk till att utforska det hon fastnat för och började därför anordna workshops.

- **Faie & Jossan:** Båda två är nutida shamaner som erbjuder guidade trum-meditationer och inre resor. De beskriver sitt shamanistiska arbete som ett förhållningssätt till sin omgivning och arbetar mycket i det transcendentala. De bjuder in till en plats där deras klienter själva kan göra inre resor och ta itu med sina problem snarare än att erbjuda en lösning på problemen. De är även erfarna dansare som har varit på många olika stora festivaler med musik och dans i fokus.

Dessa personer har valts med den situerade kunskapen i åtanke, vi ser alla dessa som helt olika individer. De två musikskapare vi pratade med gör väldigt "mörk och mystisk" musik, medan dansterapeuten Maria ger av en väldigt glad och positiv energi. Att just inkludera två shamaner också var tänkt att ge oss ett större helhetsperspektiv på dans och transstadier för att kunna dra kopplingar och belysa skillnader på dagens shamaner och de forntida shamanerna.

Något som de alla hade gemensamt dock var kärleken för musik och kroppen i rörelse, vilket även var en anledning till vårt val av intervjupersoner.

Förhållningssätt till de intervjuer vi genomfört

Trots den problematiken som finns med kvalitativa undersökningar vi tidigare lade fram var det som tilltalade oss med individuella samtal, gentemot ett så stort urval som möjligt, möjligheterna att få så mycket bredare och spridda svar, då det kan dyka upp så många olika kontexter under samtalet. Det faktum att vi satt och pratade ansikte mot ansikte gjorde att vi kunde få oss en bättre förståelse för varje enskilt svar, och så fort det kom upp något som vi kanske inte förstod svaret på var det så enkelt som att be den intervjuade att utveckla svaret lite eller ställa frågor utifrån det svar vi tidigare fått.

Det gick upp för oss tidigt i undersökningsstadiet att vi skulle behöva ta kontakt med människor som kanske inte delade vår världsbild, och vikten att vara uppmärksam om alla människors olika situerade kunskap har varit nyckeln i detta arbete speciellt då vi gick in i ämnet utan mer än en grundläggande föreställning om vad det handlade om. Extra viktigt har den situerade kunskapen varit då vi mer eller mindre undersökt människors subjektiva upplevelser, något som vi omöjligen hade kunnat gissa oss till genom enbart observation. Vi har både behövt samtala med olika sorters utövare av spridda former av dans och trans, och även ta del av de upplevelser som de erbjuder, som till exempel dansterapeuten Maria Slättorp, som erbjuder dansworkshops, och lyssnande av musiken från de musikskapare vi var i kontakt med för att få en bild av vad de menar med det som sades i intervjuerna vi genomförde med dem. Att bara lyssna på det som de lade fram men att inte utforska det i praktiken hade inte genererat vår egen nya bild om ämnet då vi hade varit kvar i vårt förhållningssätt som utomstående till det.

Vårt bidrag till kunskapsbildningen inom medieteknik

Då vi har, som tidigare nämnt, gått in i den här undersökningen utan stora förkunskaper inom varken flowstadier och trans, eller människors olika förhållningssätt till det för den delen, så har vi behövt testa och skapa våra egna bilder av vad det kan innebära. Bengt Molander, som är professor i teoretisk filosofi och verksam vid universitetet i Trondheim, skriver i sin bok 'Kunskap i handling' om kunskapsbildning och att "lära genom att göra", även när det handlar om saker vi till en början inte förstår.

"Den paradox som ligger i lärandet av en helt ny kompetens är denna: att en student inte från början kan förstå vad han behöver lära sig, det kan han förstå endast genom att lära sig själv, och lära sig själv kan han endast göra genom att börja göra det han ännu inte förstår"

(Schön, D. 1993 s.93)

I denna undersökning har det varit avgörande för oss att släppa på den första reaktionen av avsmak som ofta kommer när någon lägger fram tankar och koncept kanske inte stämmer

överens med den personliga världsbilden. Vi har varit tvungna att dyka med huvudet före in i de olika begrepp och upplevelser vi kommit i kontakt med för att skapa oss en egen uppfattning om det, istället för att försöka förstå det från ett avstånd utan att testa tankar som uppkommit under processens gång. Den reaktionen som gör att man, istället för att lyssna på vad som sägs, nästan ofrivilligt stänger öronen och ställer sig helt i motsats till det.

Detta har vi även tillämpat i gestaltningen, som syftar på att visa på oss författares gemensamma uppfattning om transcendentala upplevelser. Vi vill med gestaltningen externalisera transupplevelser, hur de kan kännas, hur de kan låta, och hur de visuellt kan se ut, utifrån den kunskapen vi tagit till oss inom ämnet. Problematiken här ligger i att upplevelser alltid är subjektiva, oavsett om de är transcendentala eller inte. Innehållet i gestaltningen kommer därmed att bygga på personliga upplevelser från dansgolv och den dansworkshop vi deltog på med instruktören Maria Slättorp, blandat med upplevelser från de dansare och musikskapare som vi intervjuat. Vi kommer även att utgå från upplevelser från externt håll som filmen 'Dances of Ecstasy' där de har försökt att förklara den extas som uppnås via att bara släppa loss och röra kroppen i takt till rytmer.

“Ecstasy is a timeless, egoless state of being. It’s what athletes call the zone.”

“To trance is to move beyond yourself, your ego, your personality, and to listen to the rhythm of life that is within all of us.”

(Dances of Ecstasy, 2003)

Vi har under processen varit tvungna att brottas med begreppet 'estetik som kunskap' som Ekdahl beskriver i sin avhandling. Han beskriver det som den kunskap som uppkommer när idéer och intryck utifrån möter den egna erfarenheten och hantverkskunskaperna i en gestaltning, och bildar kunskap i handling. Gestaltningen har även utgått från formuleringen om begreppet gestaltning som Peter Ekdahl tagit fram i sin bok 'Medieteknik i en senmodern tid' och applicerat det på medieteknik:

“Gestaltning är de uttryck och den form (tekniskt och estetiskt) man ger ett kunskapsinnehåll för att så starkt som möjligt fånga och vidmakthålla ett intresse hos en tänkt mottagare”

(Ekdahl, P. 2005. s.155)

Då varken vi författare av denna text, eller Ekdahl själv ännu inte funnit ett tillräckligt tillfredsställande fast svar om vad medieteknik innebär, då det är i konstant tillblivelse, har vi i gestaltningen varit tvungna att pröva och känna in transdansen och begreppet flow för att skapa en förståelse för hur det kan hänga ihop med både medietekniken och oss själva, för att på så vis sedan kunna skapa vårt eget bidrag till kunskapsutvecklingen inom medieteknik.

De metoder vi använt har främst bestått av kvalitativa undersökningsmetoder, och vi belyser problematiken med det men väljer att ändå använda oss av det. Hur, vilka, och varför vi valde ut just de intervjupersoner som vi valde ut har varit en viktig fråga att belysa för att skapa större en transparens undersökningen. En annan viktig komponent i undersökandet har varit det autoetnografiska sättet vi har förhållit oss till ämnet, då vi själva har deltagit på dansworkshops och rave-fester i undersökningssyfte. Även om det låter underligt att åka och “festa” i utbildningssyfte har det ändå varit en viktig komponent i undersökningen, då vi i princip undersökt konsten att släppa loss och finna sig i nuet, vilket vi känt inte kan göras bara genom observation.

I gestaltandet har vi tagit oss till hjälp av medietekniken för att försöka externalisera hur vi ser på våra upplevelser och autoetnografiska. Gestaltningen består av en animation med tillhörande musikstycke som vi har skapat. Den har även varit vårt sätt att testa flowstadier och trans med medietekniken då skapandet av gestaltningen har varit vår egna form av trans - och har således även blivit en påvisning av vad en sådan upplevelse kan sluta upp i.

Diskussion

I detta kapitel har vi tagit upp de kopplingar och samband som vi gjort under undersökningens gång, vilka slutsatser vi dragit från alla de texter vi läst, och hur vi själva sett på ämnet och de olika frågor som kommit upp under arbetet. Vi har även tagit in de intervjuades perspektiv och diskuterat kring dessa.

Baksidan av flow

Det finns många fler texter och arbeten som behandlar flowstadiet, men de flesta har gemensamt att de baseras på Mihálys teorier. Han har varit en pionjär inom ämnet och hans bok som släpptes på 90-talet tog världen med storm och har i sin tur säkert öppnat upp för mycket intressanta teorier som byggts med hans forskning som grund.

Även fast Mihály har kallat det för den optimala upplevelsen så behöver flow inte alltid vara något positivt. Enligt Mihálys väldokumenterade forskning har han kommit fram till ett slags recept på fenomenet flow med åtta huvudkomponenter:

1. En utmanande aktivitet som kräver färdigheter
2. Sammanflätningen av aktivitet och uppmärksamhet
3. Tydliga mål
4. Direkt feedback
5. Koncentration på uppgiften i fokus
6. En känsla av kontroll
7. Förlusten av självmedvetande
8. Transformationen av tid

Alla dessa komponenter är inte nödvändiga för att uppleva flow. (1990)

Den kinesiska speldesignern Jenova Chen har utgått ifrån dessa åtta komponenter i skapandet av sina spel '*Traffic Light*', som bygger på minimal interaktion, och '*fLOW*' som är ett slags

evolutionsspel där spelaren börjar som en bakterie som kan simma runt och äta andra organismer för att sedan kunna växa sig större. Just fLOW och hemsidan runt spelet, skapade Chen tillsammans med sin magisteruppsats 'Flow in Games' på University of Southern California för att pröva flowfenomenet i praktiken. Jenova släppte spelet online och det blev snabbt mycket populärt. Han har fått mycket positiv kritik till spelet, men även kritik som kan läsas in som både positiv och negativ. På sin hemsida har han valt att dela med sig av den kritik han fått:

“There must be something wrong in playing the whole morning with this evolution game... It has no guns, blood or explosions, but something kept me glued to my seat for a long, long time. Fortunately, my critter ran out of food and I was forced to leave it there.” - rc.blog

“For some reason I can't stop playing it. It doesn't make much sense, since I can't imagine why I would continue to play it, but it's almost soothing to play.” - Always Beta

Det fanns även en som hade skrivit för- och nackdelar med spelet, men bara hittat en nackdel:

“... Cons: It's addicting like the government putting something in the water supply: you're addicted but you don't know what you're addicted to.” - Something Awful

Allt detta är ju så klart menat att vara positiv kritik till spelet, även om det är framlagt på ett komiskt sätt som ska spela på sarkasm så tar det helt klart upp en viktig aspekt med hela flowbegreppet. Med i receptet på flow som Mihály har lagt fram argumenterar han för att det kan användas i det personliga livet för att skapa mer meningsfulla upplevelser som tar oss ifrån den vardagliga ångesten och stressen. Men det går även att se hur det skulle kunna användas för att distrahera oss från den verkliga världen, som bygger på sociala samspel och interaktion människor emellan. När vi upplever något som är så behagligt som en flowupplevelse finns det ingen anledning för hjärnan att vilja ta sig ifrån det stadiet, vilket i sin tur kan leda till en form av beroende. Spel som 'fLOW' är designade för att fånga upp dig och skapar konstant stimulus för att vi ska spendera så mycket tid som möjligt framför skärmen utan att inse att världen utanför

fortfarande händer, något som går att likna vid hur ett casino är designat. Vilket är intressant då TV-spelsberoende normalt ses som något dåligt, när det samtidigt finns spel som mer eller mindre är designade för att skapa beroende.

När vi pratat med våra medstudenter om detta fenomen i relation till deras liv är det många som tar upp sociala medier, Facebook är framförallt återkommande. I fallet med Facebook så är det många som beskriver hur de inte riktigt vet vad de faktiskt gör under den tiden de spenderar på Facebook. De känner inte att de egentligen får ut något utav det, utan sitter och scollar igenom och beskriver det som något bedövande och något som äter upp tid. Vi ser hur just Facebook uppfyller minst sex av de åtta kriterier som Czikszentmihályi lade fram i sin teori:

- **Sammanflätningen av aktivitet och uppmärksamhet:** Du samlar alla vänner på en och samma plats och kan därför hålla uppmärksamheten på flera olika aktiviteter samtidigt.
- **Tydliga mål:** Målet här är att skapa sociala gemenskaper.
- **Direkt feedback:** Delar du med dig av något bra svaras det på med likes.
- **En känsla av kontroll:** På internet kan du editera innan du delar med dig av dina tankar och åsikter till omvärlden.
- **Förlusten av självmedvetande:** På internet kan du vara precis vem du vill utan en direkt konfrontation i verkliga livet.
- **Transformationen av tid:** Det finns en anledning till att surfa Facebook är förbjudet på vissa skolor och arbetsplatser. Det tar tid från det du borde göra.

Självklart vill Facebook, liksom många andra tjänster, att användarna ska fastna i det. En bra kund är ju en återkommande kund. Svenska Spel bygger också på att skapa en känsla av kontroll. Rent statistiskt så kommer du förlora mer än du vinner, vilket är hur de går runt. Om man läser på baksidan av deras populäraste spel, Trisslotten, så säger den att ungefär var femte lott ger vinst. Det betalas i genomsnitt ut 24.500.000 kronor till spelarna för varje två miljoner lotter som trycks upp, och den vanligaste vinstsumman ligger på 60 kronor.¹ Det går i viss mån att

---

¹ <http://www.trissvinst.se/vinstchans-pa-trisslott/>

argumentera för att Svenska Spel använder sig av flowprincipen om förlusten av självmedvetande. När lotten skrapas kanske spelaren drömmer om den där miljonvinsten och skapar sig en bild om hur livet kommer se ut när pengar inte längre ska vara ett problem.

(Bild 3: Netflix reality check)

hamnat i och blir som en slags “reality check” för att inte glömma bort andra åtaganden du må ha (bild 3).

Dock finns det några tjänster som försöker att skapa ett mer hälsosamt förhållande till sina kunder. Netflix till exempel, som är en streamingtjänst för filmer och serier, har som rutin att fråga om du fortfarande är kvar när du kollat igenom ett visst antal timmar serier, då den vanligtvis går på autoplay mellan avsnitten. Det tar dig iallafall för en kort stund ut ur det flowstadiet du kanske

Oavsett om det väljs att ses som något positivt eller som något problematiskt, så fyller även ofta användandet av medieteknik automatiskt upp kriteriet om förlusten av självmedvetande i den mening att vi med medietekniken riktar fokuset in i en annan verklighet. Har du till exempel en skärm framför dig där varpå det kan hända alla möjliga saker, är det en naturlig respons att styra uppmärksamheten dit, framförallt när teknologin blir allt mer bärbar enligt Veronika Konok i den akademiska tidskriften ‘Computers in human behavior’. Hon hävdar i artikeln: ‘Humans' attachment to their mobile phones and its relationship with interpersonal attachment style’ (2016) att den bärbara teknologin, framförallt våra smartphones, för många uppfyller samma funktion som teddybjörnen de hade när de var små, en trygghet i tillvaron, något att söka stöd hos och kunna fly till. Konok använder sig av “attachment theory” framtagen av psykologen John Bowlby för att stärka sin tes. Attachment theory menar på att vi tidigt i barndomen skapar kopplingar och band till de främsta figurerna när det kommer till vårt välmående, föräldrar och

andra vårdnadshavare, de som ger oss en trygghet. Telefonen blir som en förlängning av detta, när saker blir tråkiga eller jobbiga är det lätt att fly till den. När den sedan nästan automatiskt sätter oss i ett flow av att bara använda den så blir det ännu lättare att bygga en stark koppling som inte vill brytas.

Teknikens avhumanisering av dansen

När det kommer till dans så har det kroppsliga och teknologi ofta setts som inkompatibla, ibland även som motpoler. Det är någonting som vi själva har upplevt då vi mött kritik från många håll i valet av att undersöka dans, trans, och rytmik i förhållande till medieteknik.

I sin text ‘Interactive Dance: The Merger of Media Technologies and the Dancing Body’ beskriver Zeynep Gündüs om hur sättet att se på detta kan, och bör, förändras. Zeynep är en doktorandstudent på Universitetet i Amsterdam där hon studerat klassisk balett och modern dans, hon är även medlem i ASCA’s Imagined Futures project, där hon forskar kring samspelet mellan digitala medietekniker och dans i dess samtid. Gündüs skriver således att teknologi ofta blivit anklagat för att “avhumanisera” kroppen och dess dans. Även att den ökande intimiteten mellan dans och digitala medier, så som *motion-capture* och telekommunikationer, har skapat en separation mellan den fysiska kroppen och själen i dans då det sägs ta bort den fysiska kroppen från koreografin.

Gündüs går sedan över till att förklara att dans och fenomenet som är dans är mer än bara en konstform. Hon beskriver dansen som ett kulturellt fenomen som förändras med den dansande kroppens påverkan av kultur- och teknologiskiften som skett genom historien.

Syftet Gündüs har med sin text är att balansera upp kritiken om immaterialiseringen hos den dansande kroppen som skapats genom integreringen av digitala teknologier inom dans. Texten pekar ut hur samspelet mellan kropp och digitala medier leder till allt annat än en immaterialisering. Snarare leder detta samarbete till en sammanflätning av de två och skapar en

sorts nyförhandling om kroppsliga gränser och en ny syn på teknologi i förhållande till våra kroppar. Gündüs skriver att teknologin fungerar som ett nytt verktyg, men också som en danspartner, och att resultatet av denna integrering av digitala medier med kroppen i rörelse i sin tur kommer att påverka den förkroppsligande processen som är dans. Gündüs understryker att detta innebär att dansen är ett dynamiskt- och föränderligt kulturfenomen som är kapabelt till att spegla och anpassa sig till de kulturella skiften och förändringar som har kommit i takt med den digitala åldern.

“The engagement between the body and digital technologies leads to anything but disembodiment; rather, this collaboration merges the two, creating a re-negotiation of bodily boundaries and a re-incorporation of technologies into the domain of the body.”

(Gündüs, Z. 2009)

Trans och Internet

Vi hade en tidig föreställning om att vi förmodligen skulle behöva definiera vad dans är för att kunna beskriva den så kallade transdansen. Vi upptäckte tidigt att just dans är något svårdefinierbart då definitionen av dans enligt lexikon är “rörelse till *rytm*”. Så att definiera dansen innebar att vi även skulle behöva definiera rytmen, vilket vi tyckte var ännu mer svårdefinierat då definitionen för rytm är “ett repeterat mönster av rörelser eller ljud”. Utifrån detta så är våra tankar kring dans och rytm som följer: Så som vi läser in det kan allt ha en sorts rytm, andningen har en rytm, hjärtslagen har en rytm, våra årstider har en rytm, även planeternas bana kring solen har en rytm. Detta skulle betyda att all form av rörelse kan ses som en dans, och vad som då är dans blir således vad människor subjektivt väljer att se som dans.

Våra intervjupersoner med musikskaparbakgrund, Dino och Tobbe, beskriver sitt musikskapande som en form av både dans och trans, de dansar och kommunicerar med sina instrument och datorer för att skapa musik, och den transen som de försätts i via det skapandet kan ses som både en biprodukt och som ett kriterium för skapande. Detta klingar även med ett citat från en anonym

kompositör som Mihály Csíkszentmihályi tar upp i sina verk där kompositören beskriver sin skapandeprocess:

“You are in an ecstatic state to such a point that you feel as though you almost don’t exist. I have experienced this time and again. My hand seems devoid of myself, and I have nothing to do with what is happening. I just sit there watching it in a state of awe and wonderment. And the music just flows out of itself.” - Okänd

Om dansen ses som kommunikationen med den direkta omgivningen och oss själva, så kan transen ses lite som dåtidens Internet. En plats där vi kan hämta information om avlägsna platser och forntida levnadssätt, iallafall om vi ska lita på de människor som har dansat och utövat transen ute i Kalahariöknen sedan långt innan något land på dagens karta ens existerade. Det är något som kopplar ihop oss alla som människor, och precis som transen så är människors upplevelser på internet olika beroende på hur de bemöter det och vilken information de är intresserade av att söka upp, ta del av och dela med sig av själv. Som en koppling till transdansande beskriver shamanerna Faie och Jossan att det är intentionen med transen mycket viktig, och även hur du använder den kunskap du kan få ut om dig själv och din omvärld. Gör du inget av den kunskap du hämtat in så blir den inte värd något.

Skapande genom handling

Elektronisk musik, där skapandet av musik sker via dator eller synth, är mycket friare än om du är låst till ett instrument. Med en klassisk gitarr så kan du bara göra gitarrljud, med en dator kan du göra alla möjliga ljud (till och med naturligt “omöjliga” ljud). Det blir en total kreativ frihet, det enda som sätter stopp för skapandet är ens egen hjärna och ens tekniska kunskaper, och tekniska kunskaper går alltid att skaffa sig. Dessa tekniska färdigheter går absolut att koppla till lärande genom görande, ju mer du testat nya saker och bara gör, desto mer lär du dig om tekniken, eller teknikerna, du använder. Detta stämmer även för dans, du kan läsa allt du kan om hur man gör en piruett, men du kommer inte att kunna utföra en utan många timmars träning,

således är det lärande genom handling som gäller. Dans går likväl att jämföra med ljudskapande genom kombinationen av olika tekniker, till exempel så kan du använda dig utav och kombinera flera olika tekniker för att få ett ljud att låta på ett visst sätt. Detsamma stämmer för dans, om du blandar och letar efter nya sätt att koppla ihop olika rörelser så kommer du att hitta nya rörelsemönster, ibland fungerar det inte och ibland så behövs det flera försök för att lyckas.

Den digitala teknologins frammarsch och Internet kan också tackas för spridningen av transen och dansens budskap, då vi under intervjun med Maria pratade om hur dansen nu skiljer sig från dansen förr. Marias teori var att dansen har ändrats sig i takt med att omständigheterna har förändrats. I djupaste djungeln kanske de bara hade tillgång till ett visst antal instrument, och således ett visst antal ljud att röra sig till, medans de i Kalahariöknen kanske hade annorlunda ljud, vilket kan ha lett till andra dansrörelser.

“Det tänker jag har nog format mycket hur man dansade då. Beroende på vad det var för rytmer och så, hur den kulturen såg ut, hur dom ljudade, om jag bara spekulerar... .. Till skillnad från nu när en DJ kan blanda all världens slags musik från flamencorytmerna från Sydamerika till lite Tibetansk munk-sång, till housemusik, och att det absolut påverkar hur folk rör sig. Det jag ser på dansgolvet är att musiken verkligen kan påverka mycket.” - Maria

Detta klingar även med vad vi pratade om med Dino. Han beskriver hur han för bara några år sedan upptäckte att han med hjälp av olika ljud och rytmer kan påverka hur folk dansar, och använder en vän som exempel och en mikrofon som metafor för att beskriva sin bild av dans.

“En kille från Malmö, när han dansar så säger 95% av folket att han måste vara sinnessjuk. Vet du vad jag säger? Han är ett membran, som en mikrofon som tar upp vibrationer och utspelar dem i sin kropp... ..Han är ett levande membran liksom, och det var det som fick mig att vakna upp till liv och inse att jag kan bestämma hur folk ska dansa nästan.” - Dino

Traditioners inverkan på sinnet

Ritualer och traditioner uppfyller en funktion hos utövarna, “det har fungerat förut, det är klart att det ska vara på detta sättet”, det ger ett regelverk och en trygghet, vilket i sin tur ger utövarna en tilltro till hela processen, detta hjälper den som försätts i trans att faktiskt hamna i transen. Men vi med vårt utomstående perspektiv inte ser hur till exempel färgen på en scarf kan göra någon nämnvärd skillnad på upplevelsen, eftersom vi inte har vuxit upp med eller in i kulturen med dess traditioner och därmed saknar jag kunskapen om innebörden och varför den är viktig. För oss utomstående blir det bara en färg på ett stycke tyg, medans för de som utövar traditionen så kan färger på klädesplagg betyda skillnaden mellan en god skördesäsong och monsunstormar.

En skillnad som vi upplever mellan en rituell trans och en trans som uppnås på en fest via dans är att i den rituella upplevelsen så finns det regler, eller åtminstone ett recept, att följa för att uppnå “rätt” stadie, och att detta stadie är målet. Till skillnad från den friare formen på en fest, där alla gör lite av sin egen grej medans de omges av ljud och musik. På festen så byggs stämningen likväl upp av alla deltagare, men den styrs främst av den DJ eller artist som spelar, musiken hamnar i fokus och transen blir något sekundärt. Vi frågade de musikskapare vi intervjuade om de såg en likhet mellan shamanerna från förr och dem själva när de spelar på en fest och de båda svarade nej. Dino säger det som så:

“Nej, jag tycker inte det. Jag förstår exakt vad du är inne på, men absolut inte. På festerna så är alla där av olika skäl. Jag är ju till exempel där för att göra en ritual med mig själv. Om alla andra var där för att göra en ritual med sig själva, så skulle jag varit mer av en shaman. Men nu är det ju inte så, alla är där av olika skäl” - Dino

Han beskrev hur att han helt klart hade kunnat liknas med en shaman, någon som styr upplevelsen i en riktning, men eftersom alla deltagare har olika mål och förväntningar när de kommer till dansgolvet så blir han inte det. Intressant här var att vi upplevde att han verkligen hade tänkt på detta innan, och testat att göra kopplingen, men kommit fram till att han genomför

en ritual med sig själv, som resulterar i schysst musik och ett personligt välmående, medans andra som är där kan ha helt andra mål med sitt dansande. Hade däremot alla haft ett och samma mål med att komma till dansgolvet så beskriver Dino att han hade sett en större likhet mellan sig själv och dåtidens shamaner.

För att avsluta diskussion vill vi besvara vår frågeställning, vad är det egentligen vi har kommit fram till?

Hur har den senmoderna medietekniken påverkat dans och trans?

Den har gjort det lättare att hitta likasinnade som är intresserade och sysslar med det med hjälp av internet, i stället för att du skulle födas i en stam eller folkgrupp som håller på med det kan du nu själv lättare hitta till den sortens grupp som passar dig, vare sig det bygger på världsåskådning eller musiksmak eller något annat.

Sedan även på sätt som Maria Slättorp spekulerade om, hur musiken idag kan spridas över hela världen och de flesta har möjlighet att ta del av många olika sorters musik, vilket i sin tur kan göra det lättare att hitta något som var och en gillar och känner är dansvänligt. Sedan har även dansen spridits, från att förr kanske bara kunnat läras ut i fysiska möten med personerna i din direkta närhet och när vi idag kan se på videos av folk som dansar på andra sidan jorden och inspireras av deras rörelser. Samma sak gäller musikstilar, hade du vuxit upp i en stam där de har en viss typ av trumrytmer och musikuppbyggnad så kommer du troligen att fortsätta med denna typ av struktur, eftersom du bara har en struktur att utgå ifrån.

Har vi förlorat något med den digitala teknologins framfart eller kan de ha utvecklats i symbios med varandra?

Det vi ser är att det här med transdans har glömts bort i samband med utvecklandet av västerländsk kultur, det är något som fick ge vika för att bereda plats åt andra delar av kulturen och de samhällen som byggdes upp. Eftersom det är något som gemene man numera får leta efter och uppsöka själv istället för att växa upp med det och få det via modersmjölken har helt klart

spelat in i denna förlust, tekniken har dock givit en möjlighet för människor att hitta sin nisch lite lättare, när intresset för transdansen vuxit fram igen. Vi tror att många fastnar för en viss sorts musik eller stämning och sedan stannar kvar i subkulturen på grund av gemenskapen och dansen, vilket även speglar Lasse Bergs syn på varför vi har dansat genom alla tider:

- Vi har dansat för gemenskap.

Slutsats

Detta arbete har fått oss se dansen mer som ett sätt för oss människor att kommunicera, det är kanske rentav mer av ett sätt att kommunicera än vad det talade eller skrivna språket är då man kan förmedla andra saker genom dans än vad man kan med ord. Dans kan liknas vid en uttrycksform som film, en målning, eller musik, då det förmedlar en känsla och ett budskap som blir mer eller mindre unikt för åskådaren, tillika utövaren. Som McLuhan beskriver det så är all teknologi ett svar på människans kommunikationsbehov som är i ständig utveckling, vilket är varför teknik också är i ständig utveckling, och vi tror att, precis som McLuhans syn på teknologi, har dansen varit svaret på de behoven av att kommunicera som vi människor har. Maria Slättorp har varit en stor bidragande faktor i tänket om dansen som kommunikation utöver den akademiska läsningen, då hon beskrev det på ett fantastiskt sätt:

“Det har jag känt många gånger på dansgolvet, att om man får dansa sin ilska, eller om man är i konflikt med någon. Då utan ord, och då har jag ofta känt, att så här borde jag alltid göra. Om jag är i konflikt med min partner till exempel, att jag dansar ut det, och jag behöver inte alltid säga det. Utan jag får uttrycka det, jag får använda hela min kropp och så får det vara genom dansen. Oftast efter det, så är det liksom klart. Då har den energin fått komma ut, den har blivit förmedlad liksom.” - Maria

Reflektioner om intervjuer

Till slut vill vi belysa vikten av de intervjuer som vi genomförde. Även fast de kanske inte syns till allt för mycket i texten, så har de varit otroligt givande för undersökningens skull. Vi ville använda oss mer av intervjuerna i texten, men det var så pass stora och spridda ämnen vi pratade om. Vi totalt ca 60 sidor intervjumaterial, och eftersom vi såg på intervjuerna mer som samtal

snarare än klassiska intervjuer, kom vi in på ämnen om allt mellan himmel och jord. Vi känner båda att våra intervjuer gav oss otroligt mycket på ett personligt plan, och gav oss otroligt mycket inspiration i hur vi förhållit oss både till skrivande och gestaltning. Dock har det varit svårt att konkret använda sig av de i texten då det skulle kunna skrivas en hel bok om i stort sett varje ämne vi behandlat i intervjuerna. Det har gett många inspirerande tankar till diskussionen, men det har varit mycket som har fått stanna utanför texten, då vi känner att vi hellre valt ut några delar att djupdyka oss in i än att skrapa på ytan på många olika ämnen.

“Dansen är jag och jag är dansen”

- Maria Slättorp

“Musikskapande är en dans i huvudet hur man än vrider och vänder på det, och när man kan översätta det kroppsligt och ändå inte tänka på det är det ju fantastiskt, och det spelar ingen roll om du är en grottmänniska eller ej, dansen är ett mänskligt beteende.”

- Tobbe

Ordlista

Fridans: Den dansen som inte har några förutbestämda steg, den dansen som kommer inifrån och som ofta ses som en improvisation, till skillnad från exempelvis *tango* eller *salsa*, där det finns vissa regler att förhålla sig till.

Vibes: Stämningen som råder på en plats vid en given tidpunkt. Alla närvarande bygger gemensamt upp den stämningen.

Rave: Ett rave är en undergroundfest som vanligtvis hålls i industrilokaler eller utomhus, ofta anordnas utan tillstånd.

Transcendentala stadier: En känsla av ett sinne som går utanför det vanliga varandet. Benämns även som ett förhöjt medvetande.

Flow: Den känsla vi har när allting fungerar som det ska, när allting stämmer, när vi står för utmaningar som vi vet att vi klarar av. Ofta när vi ser tillbaka på en sådan episod, säger vi: “Då var jag lycklig!”

Shaman: Shamaner har de som varit spirituella vägledare i olika folkslag och stammar kallats. De shamaner vi haft personlig kontakt med berättar om shamanism som ett förhållningssätt till sig själva och sin omgivning. Ordet shaman kommer från evenki, talat av evenker i Sibirien, och kan översättas till “den som vet”.

Källhänvisningar

Berg, L. (2012). *Gryning över Kalahari*.

Stockholm: Ordfront

Chen, Jenova. (2006). *Flow in games* (Magisteruppsats)

Los Angeles, Interactive Media Division, University of Southern California.

http://jenovachen.com/flowingames/Flow_in_games_final.pdf

Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow - the psychology behind the optimal experience*. Svensk utgåva.

Stockholm: Bokförlaget Natur och Kultur.

Ekdahl, P. (2005). *Medieteknik i en senmodern tid* (doktorsavhandling)

Karlskrona: Kaserstryckeriet.

Haraway, D. (1988) *Situated knowledges: The science question in feminism and the privilege of partial perspective*.

Feminist studies, Inc

Hedin, A. (1996) *En liten lathund om kvalitativ metod med tonvikt på intervju*. Reviderat Ht 2011, C Martin.

Henriques, J (2010). *The vibration of affect and their propagation on a night out on Kingston's Dancehall scene*.

Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1997) *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*.

Lund: Studentlitteratur.

Konok, V., Gigler, D., Bereczky, B. M., and Miklósi, Á. (2016). Humans' attachment to their mobile phones and its relationship with interpersonal attachment style. *Computers in Human Behaviour, 61*. S. 537-547

Molander, B. (1996). *Kunskap i handling*.
Göteborg: Diadalos AB

Papadimitropoulos, P. (2009). Psychedelic trance: Ritual, belief and transcendental experience in modern raves. *Durham anthropology journal, 67-74*.

https://community.dur.ac.uk/anthropology_journal/vol16/iss2/papadimitropoulos.pdf

Schön, D. (1993). *The reflective practitioner: How professionals think in action*.
USA: Basic Books, Inc.

Van Damme, F. (producent) & Maher, M. (författare). (2003). *Dances of ecstasy* [DVD]
USA: Opus Arte.

Bildkällor

S. 13 *Shamaner på väg*: Hämtad från Rock art Research Institute

S. 14: *Flowchart*: Beskrivet av Mihály i sin bok 'Flow', bilden är illustrerad av Mattias Fager

S. 29: *Netfdlix Reality check*: Hämtad ur *Church Life Journal*, Religion and the Arts:
Augustine's Netflix

<https://churchlife.nd.edu/2017/03/28/religion-and-the-arts-augustines-netflix/>

Teknisk specifikation

Adobe After Effects CC

Animationsmjukvara som använts för att skapa gestaltningen.

Red Giant Trapcode

Ett plugin till After Effects som använts till partikel- och ljuseffekter i animationen.

Image-Line FL Studio 12

En Digital Audio Workstation (DAW) som använts till att arrangera och mixa musiken till gestaltningen.

Avid Pro Tools 10

Ännu en DAW, denna har använts till att spela in de olika instrument som använts.

RØDE NT1-A Mikrofon

Kondensatormikrofon som användes vid inspelningen av instrument.

Shure SM57 Mikrofon x2

Dynamisk mikrofon som användes vid inspelningen av instrument.

Zoom H4N

Bärbar mikrofon som användes för att spela in intervjuerna.